

‘Ο Βλέπων

Ἡ στάση μας πρὸς τὸν πνευματικὸ πατέρα

Ἡ σχέση τοῦ Σαμουήλ με τὸν Σαούλ δείχνει τὴν μεγάλη σημασία τοῦ πνευματικοῦ πατέρα στὴν ζωὴ μας. Αὐτός μᾶς «χρῆει» στὴν πνευματικὴ ζωὴ, αὐτός μᾶς ἀναγεννᾷ με τὴν ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, αὐτός μᾶς ὑποδεικνύει τὰ πρακτέα, αὐτός μᾶς καθοδηγεῖ καὶ μᾶς ἐλέγχει γιὰ τίς παρεκτροπές προκειμένου νά μᾶς θεραπεύσει, αὐτός πονᾷ ὑπερβολικά γιὰ τὴν σωτηρία μας. Ἄλλωστε, ἡ πνευματικὴ γέννηση προϋποθέτει πνευματικὸ πατέρα πού θά λειτουργῆ περισσότερο ὡς πνευματικὴ μητέρα. Αὐτό ὑπονοεῖ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ὅταν λέγη: «τεκνία μου, οὐς πάλιν ὠδίνω, ἄχρις οὗ μορφωθῆ Χριστός ἐν ὑμῖν!» (Γαλ. δ, 19). Οἱ πνευματικοὶ πατέρες ἀγωνίζονται νά μορφώσουν τὸν Χριστό μέσα στὴν καρδιά μας. Μορφώνεται ὁ Χριστός μέσα μας, ὅπως λέγει ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας «διὰ πίστεως ἀνεγκλήτου καὶ πολιτείας εὐαγγελικῆς». Αὐτὴ ἡ μόρφωση τοῦ Χριστοῦ στὶς καρδιές τῶν πνευματικῶν παιδιῶν εἶναι ὁ σκοπός καὶ τὸ ἔργο τῆς πνευματικῆς πατρότητος καὶ μητρότητος. Αὐτό εἶχε ὑπ’ ὄψη του καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, πού ἀγωνιζόταν «ἄχρι ἂν οἱ μεγάλοι καὶ ὑπερφυεῖς τῆς θεότητος αὐτοῦ χαρακτῆρες εἰς τὸν ἐκείνων ἡρέμα διαπλάττοντο νοῦν», κατὰ τὸν ἅγιο Κύριλλο. Ὁ δὲ ἅγιος Συμεών ὁ νέος Θεολόγος θά πῆ ὅτι, ὅταν κανεῖς δὴ τὸ φῶς τοῦ Θεοῦ μέσα στὴν καρδιά του καὶ αὐτό τὸ ἀντιλαμβάνεται καλὰ ἀπὸ διάφορα σημεῖα καὶ γεγονότα, τότε καὶ αὐτός γίνεται μητέρα τοῦ Χριστοῦ.

Μέσα στὰ πλαίσια αὐτά πρέπει νά γίνεται λόγος γιὰ τὴν ἀναγέννησή μας. Φυσικὰ ὑπονοεῖται ὅτι ὁ πνευματικὸς πατέρας θά εἶναι ἐκφραστής τῆς Ὁρθοδόξου Παραδόσεως καί, ἐάν δέν ἔχη δεχθῆ τίς πνευματικὲς ἀλλοιώσεις ὁ ἴδιος, τουλάχιστον πρέπει νά συντονίζεται στὴν διδασκαλία τῶν θεοπτῶν ἀγίων. Μὲ αὐτὴν τὴν

έννοια πρέπει ό πνευματικός πατέρας νά εἶναι θεούμενος, νά εἶναι Προφήτης καί ἔτσι ἀσφαλῶς καί ἀπταιστώως νά καθοδηγή τά πνευματικά του παιδιά. Ἀπό τούς άγίους Πατέρες κατηγορεῖται ἐκεῖνος ό όποῖος πρίν άκόμη θεραπευθῆ άσχολεῖται μέ τήν θεραπεία τῶν άλλων. Γιατί αὐτός δέν μπορεί νά διακρίνη τίς μεθοδεῖες τοῦ διαβόλου από τίς ἐνέργειες τοῦ Θεοῦ, καί, ἐπομένως, τά πνευματικά του παιδιά εἶναι ἐνδεχόμενα νά εὔρεθοῦν σέ πνευματική σύγχυση.

Θά ἤθελα ὅμως στήν συνέχεια νά δοῦμε γιά λίγο τήν στάση, τήν όποία πρέπει νά κρατοῦμε ἐμεῖς ἀπέναντι στόν πνευματικό μας πατέρα. Ἡ στάση τοῦ Σαούλ ἀπέναντι στόν Σαμουήλ, πού ἦταν ὄντως ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ καί μέγάλος Προφήτης, δέν ἦταν ἠ πρόεπουσα, πράγμα τό όποῖο σημαίνει ὅτι εἶναι δυνατό νά ἔχουμε άγιο πνευματικό πατέρα καί ὅμως νά συμπεριφερόμαστε ἀπέναντί του ἄπρεπα καί ἀνάρμοστα. Θά ἤθελα κυρίως νά τονίσω τέσσερα ἐνδεικτικά σημεία.

Τό πρῶτο ὅτι πρέπει ὀπωσδήποτε νά ἀποκτήσουμε πνευματικό πατέρα, στόν όποῖο θά ἀποκαλύπτουμε τά μύχια τῆς καρδιάς μας καί τούς λογισμούς γιά νά μᾶς θεραπεύση. Ὁ άγιος Γρηγόριος ό Παλαμᾶς συνιστᾶ: «Σπεύσεις δέ διά παντός τοῦ βίου πνευματικόν ἔχειν καί ἐξαγγέλειν αὐτῷ πᾶν άμάρτημα καί πάντα λογισμόν καί λαμβάνειν παρ' αὐτοῦ τήν ἰατρείαν καί τήν ἄφεσιν». Καί αὐτό πρέπει νά γίνεται, γιατί οἱ πνευματικοί «ταύτην τήν χάριν καί τήν δύναμιν ἔλαβον παρά Χριστοῦ». Ἀπό αὐτό τό χωρίο τοῦ άγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ φαίνεται ὅτι πρέπει νά ἔχουμε πνευματικό μέχρι τέλους τῆς ζωῆς μας. Καί αὐτό πρέπει νά τό κάνουμε τό γρηγορότερο. Ἐπειτα πρέπει νά ἐξαγγέλλουμε τούς λογισμούς μας μέ μοναδικό σκοπό νά ἀποκτήσουμε θεραπεία. Οἱ λογισμοί φανερώνουν καί τήν ὑπάρχουσα μέσα μας πνευματική κατάσταση, αλλά καί τόν πόλεμο τοῦ διαβόλου. Ἄλλωστε, από τούς λογισμούς πού συνεχῶς ἐξακνοντίζει ἐναντίον μας ό διάβολος

καταλαβαίνουμε τὰ ὑπάρχοντα πάθη. Ἐτσι, σκοπὸς τῆς ὑπάρξεως τοῦ πνευματικοῦ πατέρα δὲν εἶναι νὰ ἀναπαύσῃ τὴν ἔνοχη συνείδηση, ἀλλὰ νὰ μᾶς θεραπεύσῃ. Καί θεραπεία εἶναι ἡ μεταμόρφωση τῆς ἀγάπης ἀπὸ ἰδιοτελῆ σὲ ἀνιδιοτελῆ. Αὐτὸ ἐπιτυγχάνεται μὲ ὅλη τὴν ἀσκητικὴ μέθοδο τῆς Ἐκκλησίας, πού συμπίπτει μὲ τὴν θεραπευτικὴ ἀγωγή.

Τὸ δεῦτερο σημεῖο εἶναι ὅτι πρέπει ὄχι μόνον νὰ τὸν ἀφήνουμε ἐλεύθερο νὰ μᾶς καθοδηγῇ, ἀλλὰ νὰ ζητᾶμε ἐπίμονα, παρὰ τὴν ἄρνηση τοῦ παλαίου ἑαυτοῦ μας καὶ τῶν παθῶν, νὰ μᾶς φανερώνη τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Οἱ ἅγιοι Πατέρες λένε ὅτι πρέπει νὰ δεχόμεστε τὸν πρῶτο λόγο τοῦ πνευματικοῦ πατρός. Νὰ τὸν πλησιάζουμε μὲ πολλή προσευχή. Στὴν συνέχεια νὰ ἐκθέτουμε μὲ συντομία τὸ οὐσιῶδες τοῦ λόγισμοῦ ἢ τῆς πράξεως καὶ ἔπειτα νὰ τὸν ἀφήνουμε ἐλεύθερο νὰ ἐνεργήσῃ. Ὅταν ἀγωνιζόμεστε νὰ ἐφαρμόσουμε αὐτὸ πού μᾶς ὑπέδειξε, τότε ἀποκτοῦμε κοινωνία μαζί μὲ τὸν πνευματικὸ πατέρα, βιώνουμε τὴν ὑποστατικὴ ἀρχή, τὴν ἀλληλοπεριχώρηση τῶν ἀγαπωμένων προσώπων. Καὶ τελικὰ αὐτὸ εἶναι καὶ λέγεται ἀληθινὴ ὑπακοή. Δέν πρόκειται γιὰ μιὰ λατρεία καὶ μιὰ στάση ἐξωτερικὴ, ἀλλὰ ἀνοιγμα τῆς δικῆς μας ὑποστάσεως γιὰ νὰ δεχθοῦμε μιὰ ἄλλη ὑπόσταση, καὶ προσπάθεια νὰ εἰσέλθουμε μὲ πνεῦμα ἀγάπης καὶ ἐλευθερίας στὴν ὑπόσταση τοῦ ἄλλου. Δυστυχῶς, οἱ περισσότεροι ἀπὸ μᾶς κατὰ τὴν διάρκειά τῆς ἐξομολόγησεως ἀντιμαχόμεστε καὶ διαπληκτιζόμεστε μὲ τὸν πνευματικὸ πατέρα.

Τὸ τρίτο σημεῖο εἶναι ὅτι πρέπει νὰ σεβόμεστε τὸν πνευματικὸ πατέρα εἰς τύπον τοῦ Χριστοῦ. Ὁ ἅγιος Συμεὼν ὁ νέος Θεολόγος λέγει: «ὁ πίστιν κτησάμενος ἐναργῆ πρὸς τὸν κατὰ Θεὸν Πατέρα αὐτοῦ, βλέπων αὐτόν, αὐτόν βλέπει λογίζεται τὸν Χριστόν». Καὶ ἐνῶ ἀκολουθεῖ αὐτόν πιστεύει ὅτι ἀκολουθεῖ τὸν Χριστό. Μάλιστα λέγει ὁ ἅγιος Συμεὼν: «Καὶ ὡς αὐτόν τὸν Χριστόν καὶ ὄρων καὶ λαλῶν, οὕτω σεβάσθητι αὐτόν καὶ οὕτω διδά-

χθητι παρ' αὐτοῦ τά συμφέροντα». Οἱ Χριστιανοί πρέπει νά συμπεριφέρονται πρὸς τόν πνευματικό τους πατέρα, ὅπως ἀκριβῶς οἱ Μαθηταί συμπεριφέρονταν στόν Χριστό. Τόν ἀκολουθοῦσαν μέχρι τόν Σταυρό. Κι ἂν ὑπάρξῃ περίπτωση νά τόν ἀρνηθοῦν καί τότε πρέπει νά μιμηθοῦν τόν Ἀπόστολο Πέτρο στήν μετάνοια. Ὁ ἅγιος Συμεών ὁ νέος Θεολόγος φθάνει στό σημεῖο νά πῇ ὅτι ἡ σχέση μεταξύ τοῦ πνευματικοῦ πατρός καί τοῦ πνευματικοῦ τέκνου εἶναι ἀδιάλυτη, ἔστω κι ἂν παρέμβῃ ὁ θάνατος. «Πίστευε δέ ὅτι μετά παρρησίας παρίσταται τῷ Θεῷ κἂν τῷ τάφῳ τό σῶμα τούτου κατέθεικας καί ἀδιστάκτως ἐπικαλοῦ τήν πρεσβείαν αὐτοῦ». Διότι τότε καί θά σέ βοηθήσῃ ὅσο ζῆς καί θά σοῦ ἐτοιμάσῃ μονή αἰώνια καί θά σέ ὑποδεχθῇ μετά τήν ἐκδημία ἐκ τοῦ σώματος.

Τό τέταρτο σημεῖο εἶναι ὅτι δέν πρέπει νά κρίνουμε τίς ἐνέργειές του καί δέν πρέπει νά τοῦ προξενοῦμε στενοχώρια, γιατί αὐτό ἔχει φοβερές συνέπειες γιά τήν ζωή μας. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Συναίτης λέγει ἕναν φοβερό λόγο. Γράφει: «εἶναι συμφερότερο νά ἀμαρτήσῃς στόν Θεό παρά στόν πνευματικό πατέρα. Γιατί ἂν ὀργισθῇ ὁ Θεός, τότε ὑπάρχει ὁ πνευματικός πατέρας πού θά σε καταλλάξῃ, ἐάν ὅμως ταραχθῇ ὁ πνευματικός ὀδηγός τότε ποιόν θά ἔχῃς νά σέ ἐξιλεώσῃ μέ τόν Θεό;». Τό λέγει αὐτό διότι ἔχει ὑπ' ὄψη του τόν Μωϋσῆ πού πάντοτε προσευχόταν γιά τούς Ἰσραηλίτας στόν Θεό, γιά νά τούς συγχωρήσῃ. Ὁ Θεόδωρος Ἐδέσσης γράφει: «Μή κρίνης αὐτόν ἐν τινι, μή κακολογήσῃς ἐλεγχόμενος ἢ τυπτόμενος, μή δῶς ἀκοήν σου τινι καταλαλοῦντι, μή συνδυάσῃς τῷ λοιδοροῦντι τοῦτον, ἵνα μή ὀργισθῇ Κύριος ἐπί σου, καί ἐξαλείψῃ σε ἐκ βίβλου γῆς ζώντων». Τό λέγει αὐτό, γιατί ὑπάρχει ἕνας συνεχῆς πειρασμός ἐκ μέρους τοῦ διαβόλου πρὸς τόν ὑποτακτικό νά στρέφεται ἐναντίον τοῦ πνευματικοῦ του καθοδηγοῦ. Ἐπειδὴ ὁ διάβολος γνωρίζει ὅτι διά τοῦ πνευματικοῦ πατρός ἐπιτυγχάνεται ἡ σωτηρία, γι' αὐτό κάνει τά πάντα γιά νά διασπάσῃ αὐτήν σχέση, γιά νά κλονίσῃ τήν ἐμπιστοσύνη, γιά νά μεγαλοποιῇ τυχόν ἀνθρώ-

πινες μή ἐφάμαρτες ἀδυναμίες τοῦ πνευματικοῦ πατρός. Τήν ἴδια συμβουλή δίνει καί ὁ μέγας Πατήρ τῆς Ἐκκλησίας, ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής: «Μή καταδέχου κατά τοῦ Πατρός σου λοιδορίαν, μηδὲ προθυμοποίησιν τόν ἀτιμάζοντα αὐτόν», γιατί αὐτό θά ἔχη αἰώνιες συνέπειες. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς θά πῇ ὅτι, ἐάν κατά τόν νόμον οἱ ἀντιλέγοντες στούς γονεῖς τους ὑφίσταντο στήν Παλαιά Διαθήκη κυρώσεις, πολύ περισσότερο αὐτό γίνεται γιά τούς ἀντιλέγοντας στούς πνευματικούς πατέρες. Οὐσιαστικά μέ τήν πράξη τους αὐτήν ὀδηγοῦν τήν ψυχή σέ πνευματικό θάνατο.

Βέβαια πρέπει νά σημειωθῇ ὅτι ἡ ὑπακοή εἶναι ἀληθινή ὅταν διακρίνεται ἀπό τήν πειθαρχία. Ἐκεῖνο πού ξεχωρίζει τήν ὑπακοή ἀπό τήν πειθαρχία εἶναι ἡ ἀγάπη καί ἡ ἐλευθερία. Ἔτσι, ἡ ὑπακοή γίνεται μέσα στό κλίμα τῆς ἀγάπης ἐν ἐλευθερίᾳ καί τῆς ἐλευθερίας ἐν ἀγάπῃ. Ἀντίθετα ἡ πειθαρχία γίνεται ἐξαναγκαστικά. Ἐνῶ ἡ πρώτη προϋποθέτει πρόσωπο, ἡ δεύτερη ἀναφέρεται σέ ἄτομο.

Ἐπίσης, πρέπει νά λεχθῇ ὅτι ὅλοι πρέπει νά κάνουμε ὑπακοή σέ πνευματικό πατέρα. Ἡ ὑπακοή αὐτή μᾶς ὀδηγεῖ στήν ἀποκτιση τῆς ταπεινώσεως. Ἔτσι, στήν πραγματικότητα ἡ οὐσία τῆς ὑπακοῆς εἶναι ἡ ταπείνωση καί ἡ ὑπόσταση τῆς ταπεινώσεως εἶναι ἡ ὑπακοή. Ἀλλά ἐνῶ γιά τούς μοναχοὺς ἀπαιτεῖται τελεία ὑπακοή, λόγω τοῦ ὅτι ζοῦν τήν τελειωτέρα ζωή καί ἔχουν συνθῆκες κατάλληλες, δηλαδή ζοῦν ὅλη τήν ἡμέρα πλησίον τοῦ Γέροντος καί ἀποτελοῦν μιά οἰκογένεια, γιά τούς ἀνθρώπους πού ζοῦν στόν κόσμο πρέπει νά ἐφαρμοσθῇ ἀναλογικά μέ τίς συνθῆκες τῆς ζωῆς τους. Καί, ὅπωςδήποτε, ἡ ὑπακοή δέν ἐπιβάλλεται ἔξωθεν, ἀλλά ἐμπνέεται. Γίνεται μέ μοναδικό σκοπό νά περάσουμε ἐπιτυχῶς τά στάδια τῆς πνευματικῆς τελειώσεως, δηλαδή τήν κάθαρση τῆς καρδιάς, τόν φωτισμό τοῦ νοῦ καί τήν θέωση. Δέν πρόκειται γιά μιά ψυχολογική ἐξάρτηση καί ψυχολογικά στηρίγματα. Ὁ

πνευματικός έμπνέει τήν ύπακοή γιά νά μεταδώση τήν Όρθόδοξη Παράδοση, δηλαδή νά θεραπεύση τόν άνθρωπο, καί ό ύποτακτικός κάνει ύπακοή γιά νά παραλάβη τήν Παράδοση, δηλαδή νά θεραπευθῆ καί νά αναγεννηθῆ. Όταν αντιμετωπίζεται ἔτσι ἡ ύπακοή, τότε ἀποφεύγονται πολλά λάθη.

Ἡ περίπτωση τῆς ἀνυπακοῆς τοῦ Σαούλ στόν Θεό καί τόν Προφήτη Σαμουήλ πρέπει νά μᾶς προβληματίση. Ἐχασε τήν βασιλεία του, ἔχασε καί τήν ψυχή του, ὅπως θά δοῦμε πιό κάτω. Πρέπει νά κάνουμε ύπακοή στόν πνευματικό μας πατέρα, γιατί, ὅπως λένε στό Ἅγιον Όρος, ἡ ύπακοή στόν Γέροντα εἶναι ἡ περίληψη τοῦ Εὐαγγελίου, ἡ περίληψη τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ.